

AZ EMBER MINT SZEMÉLY ÉS KÖZÖSSÉG

A Magyarországi Aquinói Szent Tamás Társaság 2015. évi konferenciája

CSELÉNYI ISTVÁN GÁBOR

A Társaság első évtizedének tevékenységéről már hírt adtunk a Szemle hasábjain az elmúlt évben. Most újabb konferenciát rendeztünk Aquinói „mennyei születésnapján”, március 7-én. Több tekintetben is újíítani, - nyitni akartunk. Bennünket mindenki zárt katolikus társaságnak könyvel el. A II. Vatikáni zsinat szellemében azonban nyitni kívántunk a többi felekezetre, sőt a többi vallás felé is. Eddig főleg a Pázmány Péter Katolikus Egyetem volt a bázisunk. Most más egyetemek előadói is jelen voltak. Nyitottunk a filozófia mellett a társtudományok (pszichológia, néprajz, lelkipásztorkodástan) felé is. Neves előadókat hívtunk meg (Adamik Tamás, Andrásfalvy Bertalan, S. Szabó Péter, Barna Gábor, Pál Ferenc), mert szeretttük volna, ha nemcsak néhány szakember „prelegál” vagy folytat vitát zárt körben, hanem széleskörű publikum előtt zajlanak az események. Ezt célozta az is, hogy nem valamelyik megközelíthetetlen helyszínen rendezzük meg a konferenciát, hanem ma igen divatos, központi helyen. Ennek felelt meg a Jezsuita Rend vezette Párbeszéd Háza, ami még inkább aláhúzza, hogy dialógust kezdeményezünk a kortárs szellemi irányzatokkal. Igaz, hogy ez a helyszín csak részben jelentett megoldást, mert olyan sok előadó jelentkezett, hogy a program nem fért bele egy napba, másnap a Közszolgálati Egyetemen folytak az előadások. Hogy ennyire felduzzadt a program, abban annak is szerepe volt, hogy az előadásokat nem korlátoztuk nagyrára vagy húsz percre, hanem félórások voltak, és vitára is jutott idő. Célunk volt még, hogy nyissunk a fiatalok, egyetemi hallgatók felé is, ez az elképzelés azonban, sajnos, kevésbé valósult meg.

Ha belegondolunk, a konferencia tulajdonképpeni témája az emberkép, az antropológia volt. A filozófiai-teológiai antropológia fontos részét S. Szabó Péter foglalta össze (*A katolikus emberkoncepció Karl Rahner teológiájában*). Vázolja a tomista alapú filozófia transzcendentális irányvételének lényegét. Bemutatja, hogy a „Vorgriff”, a létre való előzetes kinyúlás, a nem tematikus tudás tematikussá válásával jellemezhető emberi megismerés struktúrája hogyan növekszik végül Isten léte melletti bizonyítékká, istenérvvé. Béres Tamás (*Az emberről szóló tanítás a kortárs evangélikus teológiában*) képekkel, grafikákkal is gazdagon feldíszített előadásából egy számunkra ismeretlen területet: az evangélikus teológia ember-

képét hozta közel. Az ember-eszmény fontos megjelenítői lehetnek számunkra a kiemelkedő emberek, akár szentek példái. Ebből a nézőpontból adott ízelítőt Barna Gábor (*19-20. századi szent emberek*), ahol azonban, mint kiderült, „szent emberek” alatt nem kanonizált szenteket kell értenünk, hanem (a katolikus és protestáns népnyelv szerint is) *szentembernek* nevezi azokat az embereket, akik a közösség vallásos életében bizonyos hangsúlyos szerepeket vállalnak: énekesek, búcsúvezetők, funerátorok, énekszerzők, társulatalapítók és –szervezők, és akik ma, sajnos, kiveszőfélben vannak. A konferencián megtudtuk Glässer Norbert előadásából (*Rebbék és cádíkok a budapesti orthodox zsidó zszurnalisztikában: 1925-1944*) hogy e „szent ember” fogalomnak szinte pontos mása izraelita kontextusban a cádík, az igaz ember. Ez az előadás egyúttal a zszurnalisztikai vonal újabb példája.

Korábbi konferenciáinkon központi szereplő volt *maga Szent Tamás*. Neve most is fel-felbukkant, de kevesen vállalták, hogy *csak* róla szóljanak. De volt erre most is példa. Kis-Jakab Dóra (*A tamási kevert kormányzat és a dominikánus kormányzat párhuzamai* c. előadásban) Aquinói és kora kormányzási elképzeléseit foglalta össze. A mottóul választott jelmondat („Még az ő hatalma is mérsékelve legyen, hogy ne forduljon át könnyen zsarnokságba”) akár korunkban, a totalitarizmus(ok) korában is aktuális lehetne.

Az évek során szinte mindig hangoztattuk: Aquinóit nem egyszerűen idézni, ismételtetni kell, hanem úgy kell tekintenünk, mint az adott korrallal való párbeszéd kiemelkedő alakját. Magára a párbeszédre adott példát a konferencián Adamik Tamás, aki egy képzeletbeli dialógusba, sőt trialógusba avatott be bennünket (*Hamvas Béla és Albertus Magnus a szépségről*), hiszen valójában nemcsak két, hanem három szerző felfogását mutatta be: Hamvas Béla (1897–1968), Pseudo-Dionysius Areopagita (5. sz. vége – 6. sz. eleje) és Albertus Magnus (1193–1280) tanítását vetette egybe a szépségről.

A konferencia címként megjelölt témája (egyén és közösség dilemmája) sok-féleképp jelent meg. Henri Boulad, a híres kopt teológus (sajnos) csak virtuálisan volt jelen, de múlt nyári előadásának videófelvetele (*Az emberről, mint személyről*) jól alapozta meg a konferencia hangulatát. Jómagam is igyekeztem az alaphangot megütni (*Aquinóitól a perszonalizmusig* címmel). Kimutattam, hogy már Arisztotelésznél megvolt az ember „kettős természetének” definíciója (*animal rationale, animal sociale*), amit aztán Szent Tamás is örökölt. Erősítette ezt a Szentírás és a patrisztika szemlélete is. A legújabb korban ebből a háttérből nő ki a *perszonalizmus* rendszere, amelynek kialakult mind filozófiai megjelenési formája (gondoljunk itt főleg Jacques Maritainre), mind teológiai megfogalmazása, mind az ortodox, mind a katolikus egyházban. A *katolikus egyház tanítását a perszonalizmusról* Fekete József fejtette ki: XIII. Leótól Szent II. János Pál pápáig egyre nyilvánvalóbb lett az egyházban a személyközpontúság, amely a két véglet: az individualizmus és a kollektívizmus túlhaladását feltételezi. A katolikus egyház társadalmi ta-

nításának korábbi szakaszát vizsgálta Nagyillés Anikó, mégpedig egy speciális területen (*Társadalmi kérdések a gyermek-pasztorációban*). Az egyház felismerte, hogy nem tekintheti a híveket homogén tömegnek, ezért megkezdődött a 19-20. században a nagy számban létrejött egyesületek, társulatok differenciálódása, és a publicisztikában, sőt a gyermekpublicisztikában (vö. Szív-újság) is lecsapódott a társadalmi problémák felé való odafordulás hatása.

Kormos József egyén és közösség kettősségét a *pedagógiatudomány* szemszögéből értékelte (*Az ember személyes és társadalmi létének pedagógiai vonatkozásai Aquinói Szt. Tamásnál és Edith Steinnél*). Hangsúlyozta: e két jegy a pedagógia szempontjából is kiemelt jelentőségű, mivel a nevelés, a tanítás valójában a konstruktív életvezetésre készít fel. A konstruktív életvezetés az egyénre, a személyiségre és a közösségre, a társadalomra nézve is hasznos, az egyéni boldogságot és a közösség boldogulását (közjót) elősegítő életmódot jelent. Ezért nevezhető a nevelés, a tanítás elsődlegesen perszonalizációnak és szocializációnak. A két oldalnak ezt az egységét Andrásfalvy Bertalan a folklór fényében elemezte (*Szeretet, közösség az egyetemes és a magyar naphagyományban*), felfogása szerint a szeretetben találjuk meg az egyén, ugyanakkor a közösségi lét kiteljesedésének lehetőségét. Ugyanerről vallott – immár a pasztorálpszichológia módszerével – Pál Ferenc is (*Egységben önmagunkkal és a világgal*): azonosságunkat végső soron csak a másokkal való azonosuláson keresztül találhatjuk meg.

A két (látszólag ellentmondó) oldal közül volt, aki az egyediséget, volt, aki a közösségi jelleget emelte ki. Az előbbire volt példa Hoppál Bulcsú előadása (*A közölhetetlenség a XXI. században*). Közismert Szentviktori Hugó személy-meghatározása, aki az *incommunicabilis*-t, a közölhetetlenséget hangsúlyozta. Hoppál rámutat, hogy a legújabb korban felerősödik ez a hang, a mai ember az elszemélytelenedési tendenciákkal szemben a maga egyedi voltát, megismételhetetlenségét emeli ki. Épp ezért szinte már igazolásra szorul a közösségi oldal eleme. Erre tett kísérletet András Ferenc (*Egyén, közösség és istenképeség*). Tudni azt, hogy ki vagyok – hangsúlyozta – annak ismeretét feltételezi, hogy tudom, a közösségben hol állok. Az önazonosság és a felelősségvállalás ily módon egymástól elválaszthatatlan fogalmakká válnak. Előadásában a szubjektum határait túllépni igyekvő embert, mint közösségi lényt, mint az elköteleződések illetve felelősségvállalások lehetséges alanyát vizsgálta.

A XXXII. OTDK HITTUDOMÁNYI, VALLÁSTUDOMÁNYI ÉS MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI TAGOZATAINAK BEMUTATÁSA

MIKLÓS ESZTER – RÁCZ ENIKŐ MÍRA – SARNYAI CSABA MÁTÉ

1

A XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Társadalomtudományi Szekciójának idén a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kara adott otthont. A Vallástudomány tagozat magyar nyelvű előadásait március 31-én hallgathatták meg az érdeklődők. Komoly felkészülés és igényes munka jellemezte a bemutatókat, amelyekre szinte minden hallgató vetítéssel is készült, ami segítette a sokszor bonyolultabb tárgykörök megértését. Időben és térben is rendkívül változatos és érdekes témákat választottak a verseny résztvevői.

Elsőként Orosz Zsoltot hallgathattuk meg, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem teológia-lelkész szakos diákját, aki Bertók Béla püspöki és egyházszervezői munkásságával foglalkozott. A határon túli, magyar kisebbségi református egyház szervezésének és építésének története rajzolódott ki Bertók életének tárgyaláskor. Mivel nincs jelentősebb átfogó tanulmány a püspökről és munkásságáról, nyugodtan mondható, hogy a korabeli monográfiákat, tanulmányokat, levéltári forrásokat felhasználó dolgozat hiánypótlónak számít.

Ezután Zakariás Annamária mutatkozott be, a Babes-Bolyai Tudományegyetem didaktikus teológia szakos hallgatója. Előadása *A liturgikus zene közösségformáló és tanúságtévő ereje az Emmanuel közösségben* címet viselte. Az Emmánuel közösség által megzenésített mise-ordinárium három változatát vizsgálta közelebbről, főként arra koncentrálna, hogy mennyire képes a liturgikus zene a mai embert megszólítani, s bekapcsolni az istendicséretbe. Az előadó szerint lehetséges mind az idősebbeket, mind a fiatalabbakat megszólító liturgikus zene alkotása.

Imriné Erdei Ildikó, a KRE BTK vallástudomány szakos hallgatója Isaac Newton antitrinitárius krisztológiájával ismertetett meg minket. Newton *Huszonhárom feltevés a Όμοούσιος szóról* című művét elemezte, hogy kiderüljön, miért és hogyan támadta a Szentháromság tanát a szerző. Sokat megtudhattunk Newton teológiai látásmódjáról, melyet az egyházkritika és a pápasággal való szembenállás jellemezett. A tudósnak több ezer oldalnyi egyháztörténettel kapcsolatos kézírata létezik, melynek nagy részét még nem publikálták, s a választott értekezés is ebből

az ismeretlen gyűjteményből származik. A témaválasztás emiatt ideális, az előadómód pedig professzionális volt, amivel Ildikó el is nyerte a második helyezést.

D. Nagy Balázs, a KRE BTK szabadbölcsezet szakos hallgatója azzal a meglehetősen aktuális kérdéssel foglalkozott, hogy a 2011-12-es egyházügyi törvények milyen hatással voltak a Magyar Püünkösdi Egyházra. Bemutatta magukat a törvényeket s a Magyar Püünkösdi Egyház által elvégzett strukturális változtatásokat, melyek több kisebb, dogmatikailag a püünkösdihez közel álló közösség beolvasztását célozták, hogy azok a törvények hatására ne veszítsék el egyházi jogállásukat. Az előadó nyomon követte a csatlakozás menetét, s tárgyalta az azóta lezajlott kapcsolati változásokat. Mivel a téma újdonságából fakadóan még alig kutatott, az előadás szintén fontos tanulmányt eredményezett, melyhez a készítő az írott források mellett a kulcsszereplőkkel készített interjúkat is felhasználta az írás során.

A Károli vallástudomány szakos hallgatója, Kövi Franciska az azték emberáldozatot választotta előadása tárgyául, melyre különdíjat kapott. Gyarmati kori források mellett jelenkori tudományos munkák fordításával és elemzésével igyekezett bemutatni ezt az egzotikus világot s az aztékok rítusait. A mitológia, halál- és lélekképzetek is a vizsgálat tárgyát képezték. Előadómódja könnyed és érthető, a gondolatmenet jól követhető volt.

A felszabadítás teológiájáról, közelebbről Oscar Romero teológiai gondolkodás-módjáról s a felszabadítás teológiájához való viszonyulásáról beszélt Welzenbach Luca szabadbölcsezet szakos károlis diák. Romero ugyan nem vallotta magát felszabadítási teológusnak, de fennmaradt írásai alapján az előadó jelentős hasonlóságokra mutatott rá Oscar Romero és Gustavo Gutiérrez gondolataiban, aki a felszabadítás teológiájának atyja volt. A közérthető előadómód és a jó témaválasztás harmadik helyet eredményezett.

Ismét egy károlis hallgató, a vallástudomány szakos Ádám Shirley következett, aki a modern vallási jelenségeket vizsgálta, egész pontosan a magyarországi Kelta Wicca Hagymányörző Egyházat. Az egyház tagjainak elmondása alapján kísérletet tett az egyház történetének rekonstruálására. Újdonság, hogy e témához interjúkat is készített és elemzett Shirley, továbbá terepkutatási tapasztalatait is felhasználta a laikusok számára többnyire ismeretlen egyház bemutatásához.

Veress Dávid, aki szintén vallástudomány szakos hallgató a Károlin, Izland kereszténnyé tételével foglalkozott. A döntés történelmi előzményein kívül az izlandi térítéseket s a kereszténység vérmentes felvételének körülményeit is tárgyalta. A kereszténység felvételének egyik legfontosabb izlandi forrását, az óizlandi nyelvű *Kristnisagát* az előadó magyarrá fordította, ami növeli a dolgozat értékét. Veress Dávid elnyerte az első helyezést, és megkapta a szekció prezentációs különdíját is, mely döntéssel mélyen egyet tudok érteni, nem csupán az előadás hiánypótló jellege miatt, hanem a rendkívül magas szintű előadói készség s a bemutató érthetősége és gördülékenysége miatt is.

Chris Kalaitzidis előadása az inka lélekképzetekről szólt. Bár a dolgozatot ketten írták (Rácz Míra az első felét, mely az inka vallást, annak elemeit, rítusainak bemutatását célozta), a prezentációt Chris tartotta meg, mivel a lényegi rész a pályamunka általa írott második felében található. Mindkét szerző károlis hallgatóként vett részt. Az előadó spanyol nyelvű, gyarmatosítás kori forrásokat használt fel, s azok alapján próbálta az inkák területenként eltérő lélekképzeteit bemutatni, helyenként nyelvtudományi fejtegetésekkel.

Czentnár Simon, aki teológus-lelkész szakos a Károli Hittudományi Karán, *Az Opus Dei Kálvin és Barth keresztsgtanában* címmel készített pályamunkát. Kálvin és Barth fő művei mentén mutatta be a református keresztsgtant, kiemelten azokat a kritikákat, melyekkel Barth illetve Kálvint. A keresztsg sákramentumának értelmét és jelentését kereste a versenyző, továbbá Isten művének megjelenését a teremtésben, az Egyházban és az ember életében. Műve különdíjat kapott.

A Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola Teológia szakos hallgatója, Somodi Imre az Eckhardt Tolle és Thomas Keating spirituális tanításában fellelhető párhuzamokkal ismertette meg a hallgatóságot. Úgy vélte, hogy a mind népszerűbbé váló, önmagát egyik felekezethez sem soroló Eckhardt Tolle tanításaira teológiailag reflektálni kell, hiszen a spirituális tanító gyakran hivatkozik Jézusra vagy a Szentírásra. A tanítások keresztény teológiai relevanciáját kutatta, s hogy a keresztények használhatják-e Tolle útmutatásait. Továbbá összevetette Thomas Keating keresztény szerzetes tanítását Tolle spiritualitásával, s ennek során párhuzamokat fedezett fel.

Karl Rahner és Hans Urs von Balthasar kibékítésének lehetőségei a teológiai antropológia játékterében címmel készített tanulmányt Szarvasné Vancsura Margit, aki szintén a Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola teológia szakán tanul. Mivel a két teológus gondolkodása meglehetősen eltérő, az előadó egy közös gondolatukat választotta témájául: az ember mibenlétének kérdését. Szerinte mindketten arról az emberről írtak, aki képes felemelkedni Istenhez, s meghallja Isten üzenetét. Vancsura Margit pályaműve harmadik helyet szerzett.

A Szegedi Tudományegyetemen történelem szakos diákja, Sebők János Ravasz László három utolsó püspöki évének (1945-1948 közti) munkásságára fókuszált. Bemutatta a dunamelléki református püspök pályafutását, majd a református egyházat ért támadásokat a háború utáni időszakban. Ravasz lemondását is részletesen tárgyalta, hiszen ez döntő jelentőségű volt a Magyarországi Református Egyház számára.

A terem utolsó előadása Rácz Enikő Míráé volt, s ez a balinéz táncok vallási vonatkozásaira fókuszált. Előadásában megpróbált átfogó képet adni a balinéz hitvilágról és művészetekről, kiemelten tárgyalva a wayang bábszínházat, a szakrális táncokat és a gamelán zenét. A sziget összetett vallási képzeteinek megjelenését és hatását vizsgálta a táncformákban, külön kitérve a rituális elemekre s a kommunikációs csatornákon közvetített szakralitás megjelenési formáira, melyeket

a Lovász Irén által kidolgozott rendszerbe illesztett. Egy rövid, két perces videó segítségével mutatott be két jellegzetes és vallási elemekben bővelkedő táncfajtat, hogy a hallgatóság képet alkothasson ezekről az egzotikus szakrális táncokról.

Somogyi Nóra, aki szintén a Károlin végezte a vallástudomány szakot, nem tudta megtartani *Szentháromság- és Szentírás-értelmezés* című munkájának bemutatását, így a teremben összesen tizennégy bemutatót láthattak az érdeklődők.

Rácz Enikő Míra

2

A Hittudományi tagozat dolgozatai – és így előadásai is – meglehetősen hullámzó színvonalúak voltak. Az elhangzottakat nemegyszer inkább a személyes hitvallás jellemezte, mintsem a tudományos szemléletmód. Több prezentáció a bibliai textus szigorúan szó szerinti értelmezésére építette koncepcióját, ezzel zárójelbe téve a szentírási hermeneutika sokirányú történeti és ma is releváns megközelítéseit. Ennek okán és figyelembe véve a terjedelmi korlátokat is, csak a helyezést elért szerzők dolgozatait, illetve az azokra épülő előadásokat emeljük ki a következőkben.

A szekció első helyezettje a KRE HTK hallgatója, Péntek Dániel lett (témavezetője Zsengeller József). A dolgozat témája a prófétizmus, a kultusz és az uralkodói udvar kapcsolata volt Izraelben és Máriaiban. Az összehasonlító elemzés forrásai Ámósz és Amacjá párbeszéde (Ám 7,10-17), illetve a prófétaságra utaló mári szövegek. A szerző az összevetés alapján megállapítja, hogy a két kultúra ebből a szempontból több párhuzamos vonást mutat egymással. Megjegyzi ugyanakkor, hogy nem valószínű, hogy az izraeli prófétaság eredetét Máriaiban kellene keresni. A jelzett források azt sem támasztják alá, hogy mindaz, ami a prófétai orákulumok kultuszbeli helyéről az ámósz szakaszból kiolvasható, általános érvényű lenne a fogság előtti izraeli prófétaságra. Megállapítható ugyanakkor, hogy az ókori Közel-Keleten a prófétaság elsődleges kontextusa a szentély. Az előadás rámutatott arra, hogy a papságnak adminisztratív és kultikus funkciója is van a prófétai üzenet közvetítése során. Péntek Dániel végül kiemelte: a prófécia elsődleges címzettje az uralkodói udvar.

A második helyet a kolozsvári protestáns teológia hallgatója, Kató Szabolcs nyerte el (témavezetője Balogh Csaba), aki a jelentésében és műfajában egyaránt gyakorta vitatott Jótám meséjének (Bír 9,8-15) exegézisét végezte el. R. Bartelmus szerint a történet parabola, K. Schöpflin szerint metaforikus narratíva, W. C. van Wyk, S. Tatu és W. G. Lambert szerint az ókori közel-keleti irodalomban sokszor megjelenő *synkrisis*, a kutatók egy jelentős része (K. Budde, W. Nowack, E. H. Maly, J. Ebach–U. Rütterswörden, R. Müller) pedig úgy véli, hogy tanító mese. Ugyancsak

vitatott kérdés, hogy a történet egy konkrét történelmi helyzetre vonatkozóan fogalmazódik-e meg, azaz Abimelek királysága ellen, vagy pedig egy általános, örökérvényű tanítást ad a királyság intézményéről, negatív színben tüntetve fel azt. A dolgozat ezekre a kérdésekre keresi a választ a filológia, formakritika és hagyománykritika módszereit alkalmazva.

Damásdi Dénes (Debreceni Református Hittudományi Egyetem, témavezetője Kókai-Nagy Viktor) harmadik helyezett dolgozata Máté evangéliumában elemzi a Mózes-tipológiát. Az alap a Mózes-Jézus párhuzam. Alapfeltételezése, hogy Máté bizonyos helyeken Jézust úgy ábrázolta, mint egy új Mózeset. Ezt általában nem expliciten, hanem rejtetten, szavakban, képekben vagy idézetekben tette. A jelzett kapcsolat ma már többnyire csak a korabeli források mélyebb kutatásával fedezhető fel. A Biblia és más kortárs források alapján a szerző azt vizsgálta, hogy miként tekintettek Mózesre az első századi emberek. A zsidó vallásosság egyik központi alakjaként benne egyesült a próféta, a király, a pap és a törvényadó szerepe. Mózes nemcsak tisztelték, de olyan prófétának látták, aki aktívan jelen van az életükben. Damásdi Dénes ezt szem előtt tartva kiemelte Máté evangéliumából azokat a történeteket, ahol kitapinthatónak tűnik a Jézus-Mózes kapcsolat. Ilyennek látta a születéstörténet bizonyos mozzanatait, a hegyi beszédet vagy a menybemenetelt. A fentiek felvázolása után az előadás végén a Mózes-tipológia jelentőségét elemezte. Úgy vélte, hogy ez a tipológia magától Jézustól ered, az első keresztények is felismerték, és így a Máté-evangéliumban is kifejezésre jut. A keresztény közösség számára a Jézus-Mózes kapcsolat az egyik kulcsa a zsidó hagyományhoz való kapcsolódásnak. Ugyanakkor ezen keresztül nemcsak a zsidó-, hanem a pogánykeresztény tagok is egy közös múlthoz kapcsolódhattak Krisztuson keresztül.

Sarnyai Csaba

3

A Művelődéstörténet és -elmélet, illetve Tudomány- és Technikatörténet tagozatának előadásait március 31-én tartották a KRE Bölcsészettudományi Karán. A tagozati ülésen Csorba László egyetemi docens látta el az elnöki feladatokat. A zsűri további tagjai Bubnó Hedvig és Hegedűs Judit egyetemi docensek voltak. A tagozat nyolc előadásából itt csak a vallástudományi érdekűeket ismertetjük röviden.

Odler Zsolt az Eszterházy Károly Főiskola kulturálisörökség-szakos másodéves diákjaként *A püspöki szék becsülete kontra egy épített örökség elvesztése (Életmód-minták a 18. században, avagy a felsőtárkányi Fuorcontrasti kastély)* címmel tartott előadást. A dolgozat érdekességét és egyben nehézségét is az adta, hogy a szóban forgó örökség, a felsőtárkányi Fuorcontrasti kastély már nem létezik. A lerombolás

okait s az annak háttérében álló társadalmilag és egyházilag szimbolikus lépéseket az előadó a kastély életében döntő szerepet játszó két püspök életútja és egyházi szerepe mentén igyekezett bemutatni.

Horváth Tamás Illés előadásának témája: *Szent László és Szent Zsigmond kultusza Luxemburgi Zsigmond uralkodói reprezentációjában* nagy részben szintén a vallástudományhoz tartozik. Illés a KRE vallástudományi mesterképzésén vesz részt, így pályamunkájában is leginkább e terület kérdéseivel, módszereivel dolgozik. Arra keresi a választ, hogy Luxemburgi Zsigmond hogyan használta fel uralkodói reprezentációjában a két szent király kultuszát, s e kultuszok hogyan jelentek meg a 15. század művészeti alkotásain. Előadásának, dolgozatának értelmezése erős történelmi háttértudást igényel, amelyet Illés előadása első részében igyekezett átadni, s a későbbiekben épített is rá. Képekkel, idézetekkel és részletes elemzésekkel tette érthetőbbé és még érdekesebbé a témáját, amelyet szemmel láthatóan hosszú ideje kutat, elsősorban primér szövegeket és kortárs írásos forrásokat felhasználva. Pályamunkájával és előadásával a második helyezést érte el.

Miklós Eszter a KRE harmadéves szabadbölcset alapszakos hallgatója. Kutatásának fő vonalát a spanyol inkvizíció boszorkánysághoz való hozzáállása, a boszorkányhisztéria és a vele kapcsolatos perek baszkföldi sajátosságai, beszüntetésük okai adják. Dolgozatát interdiszciplináris megközelítésben írta, összehasonlította az elit démonológiáját és a népi hitet, foglalkozott a boszorkányok létezésébe vetett hit szociálpszichológiai magyarázataival, a feljelentések háttérében álló motivációk társadalmi, pszichológiai aspektusaival területi megnyilvánulásai mentén. A perek és vallások menetét, a kiszabott büntetést az inkvizíció általános működésének jogi megalapozottsága felől közelítette meg. Előadásában az idő szűkössége miatt csak a kutatásai fókuszában álló baszk boszorkányüldözést, a pszichológiai nézőpontot, valamint Alonso de Salazar Frías munkásságát és azon eseményeket tudta bemutatni, amelyek hozzájárultak a baszkföldi boszorkányüldözés beszüntetéséhez és a máglyahalál betiltásához Spanyolország területén. Pályamunkájával az első helyezést érte el.

Miklós Eszter

BESZÁMOLÓ A VALLÁS ÉS MŰVÉSZET KONFERENCIÁRÓL

2015. május 8-9., Károli Gáspár Református Egyetem,
Bölcsészettudományi Kar, Budapest

BOLDOG DALMA

A *Vallás és művészet* konferencia 2015. május 8-9-én került megrendezésre Budapesten a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karán, a Magyar Művészeti Akadémia és a Magyar Alkotóművészeti Nonprofit Kft. társszervezésében. A szervezők témafelvetése szerint a *szent*, a *szakrális* és a *transzcendens* fogalma egyre gyakrabban fordul elő a legkülönbébb kontextusokban a napjainkban történő kulturális fordulatok során, ezért volt indokolt a tudományos konferencia szervezése. A konferencián tíz szekcióban összesen hatvannégy előadás hangzott el. A rendezvény főszervezője a KRE BTK 2012-ben alapított Művészettudományi és Szabadbölcészeti Intézete volt, amely a művészettörténet, színháztudomány, vallástudomány, szabadbölcészet, művészet- és médiapedagógia területén fogja össze az egyetem kutatási és oktatási munkáját.

MŰVÉSZETI ÉS VALLÁSI JELENSÉGEK ÉRTELMEZÉSE A LEGKÜLÖNFÉLÉBB KONTEXTUSOKBAN

A megnyitón a szervezőintézmény részéről Dr. Sepsi Enikő, a KRE BTK dékánja, a Művészettudományi és Szabadbölcészeti Intézet alapítója és vezetője mondott köszöntőt. Beszédében kiemelte, hogy a *Vallás és művészet* konferencia az intézetben elkezdett tudományos tanácskozások (*A vallásfogalmak sokfélesége* és *A spirituális közvetítő* című konferenciák, illetve az OTKA támogatásával működő interdiszciplináris Misztika-kutatócsoport *Reflections on the Immediate Experience of God in the European Tradition* című nemzetközi konferenciája) sorozatának egyik fontos állomása. Pozitívan értékelt, hogy a kétnapos rendezvény interdiszciplinárisan, valamint a tér-idő horizontot tekintve is gazdag tartalmat ölel át, hiszen a szervezők által megadott hívószavakat az előadók sokféleképpen interpretálták és adaptálták saját kutatási területeiken. Külön megtiszteltetésként értékelt, hogy az intézmény oktatói mellett olyan szakmai kiválóságok is képviseltették magu-

kat a tudományos tanácskozáson, mint Prof. Dr. Hárdi István, a pszichológiai tudományok kandidátusa, Dr. habil. M. Tóth Géza, Balázs Béla-díjas rendező, a Színház- és Filmművészeti Egyetem rektora és Dr. Kulin Ferenc, József Attila-díjas irodalomtörténész. Továbbá bizodalját fejezte ki azzal kapcsolatosan, hogy a konferencia két napja során olyan tudományosan értékes előadások hangzanak el, amelyek egy későbbi tanulmánykötet alapját képezhetik. A társszervező Magyar Művészeti Akadémia elnöke, Prof. emeritus Fekete György, Kossuth-díjas és Munkácsy Mihály-díjas belsőépítész beszédében köszöntötte a konferencia szervezőit és résztvevőit, üdvözölve a kezdeményezést és a konferencia gazdag anyagát. Kitért a magyar művészet Európában elfoglalt helyzetére, és hangsúlyozta, hogy az elhangzó, a vallásos művészet kérdéseivel foglalkozó előadások egy nemzeti kulturális leltár alkotóelemei lehetnek, amelyre a magyar művészet nemzetközi alulreprezentáltsága miatt nagy szükség van.

A Művészettudományi és Szabaddolcsészeti Intézet részéről Dr. Sepsi Enikő *A 'szent' dramaturgiája Valère Novarina színházában* című előadásában azt vizsgálta, hogyan kapcsolódik össze Novarina életművében a vallás a szent és a profán fogalmaival, megjelenéseivel. Színháztudományi, művészetelméleti és művésztörténeti, vizuális reprezentáció, archeo-akusztika és szakralitás témakörökben az intézet mindhárom tanszéke (Művészet- és Médiapedagógiai Tanszék, Szabaddolcsészet Tanszék, Színháztudományi Tanszék) képviseltette magát a konferencián. A KRE oktatói mellett más intézmények, egyetemek kutatói, valamint a társszervezők képviselői is előadtak a rendezvényen. Dr. Kucsera Tamás Gergely, az MMA főtitkára *Művészet, s emberen túl...* címmel tartott előadást a korunkban tapasztalható létezési töredezettségről, az immanens felértékelődéséről, arról a folyamatról, amelyben a szenzáció, az élmény, a személyiség/személyesség fogalmak központivá válnak, miközben a transzcendens háttérbe szorul. A MANK részéről Dr. Hóvári János személyes élményeit is megosztva ismertette Antonio Barluzzi, a Szentföld építésének életművét és jelentőségét.

A konferencia mindkét napján három helyszínen folyt az előadások. A pénteki napot a pszichológiai témájú *Kép és gyógyítás* szekció nyitotta Dr. Vass Zoltán és Prof. Dr. Hárdi István elnöklésével, ahol többek között olyan témákat érintett a tudományos értekezés, mint a spirituális lelki jóllét, az út archetípusa a képi kifejezés-pszichológiában és az intiutív-projektív hit kialakulása. A szekciót prof. Dr. Hárdi István plenáris előadása zárta *A kísértés képi kifejezése (a Szt. Antal-ábrázolás tükrében)* címmel, amelyen lehetőség nyílt a professzor több száz darabból álló gyűjteményének tucatnyi elemén keresztül megismerni a Szent Antal-ábrázolások művészettörténeti és pszichológiai dimenzióit. A *Kép és gyógyítás* szekcióval egyidejűleg folyt a disputa Dr. Hóvári János, majd később Dr. Frazer-Imregh Monika vezetésével a *Szent és profán tér* szekcióban, ahol többek

között a szakralizált esztétikáról, virtuális temetőkről és a tájépitészet transzcendens dimenzióiról esett szó. A *Kép és tárgy* szekcióban Dr. Faludy Judit és Dr. Németh István szekcióelnöksége alatt késő középkori művészetről és liturgiáról, a Theotokos politikai teológiájáról, Nádler István szinkretizmusáról és a ráckevei szerb ortodox egyházművészetről hallhattunk előadásokat. Péntek délután a *Rítus és performansz* (elnök: Dr. habil. Domokos Johanna), a *Fotó és mozgókép* (elnök: Dr. Demeter Márton) és a *Szöveg* (elnök: Dr. Kulin Ferenc) szekciók következtek. Ezekben többek között az alábbi témaköröket tárgyalták: Ezékiel próféta és Valère Novarina színháza, az igazság keresése Visky András *Tanítványok* című drámájában, Romeo Castellucci transzcendentalizmusa, teológia és film párbeszéde, Isten csendje Bergman *Úrvacsora* című filmjében, a fényképek dokumentatív ereje és erőtlensége, modernitás és szekularizáció R. M. Rilkenél, a popkoncert mint szakrális performansz, Bródy Sándor Rembrandt-szövegei. A pénteki napot a Semper Reformanda Vocal Ensemble kórus előadása zárta.

A szombati napot a *Hang és zene* (elnök: Dr. habil. M. Tóth Géza) a *Gondolat és esztétikum* (elnök: Dr. Visky András) valamint a *Kép és tárgy* (elnök: Dr. Béres István) szekciók nyitották, továbbá a népes előadói létszám miatt folytatódott az előző nap megnyílt *Szöveg* szekció is Dr. Papp Ágnes Klára és Miklósné Dr. Tóth Sára elnökletével. A zenei témakörben olyan felszólalások követték egymást, mint Dr. habil. M. Tóth Géza *Opera és istentisztelet. Gondolatok Johann Sebastian Bach Máté-passiójának színpadra állításáról* című multimédiás prezentációja vagy Dr. Lovász Irén *Barlangtól a kupoláig: Szakrális terek akusztikai hatásairól, a legújabb archaeoakusztikai eredményektől a kortárs előadóművészetig* című tudományos előadása. A tagozat előadói elemezték a szent, ill. szakrális zene, a liturgikus hangszerek, a keresztény könnyűzene és a buddhista zene aspektusait is. *Gondolat és esztétikum* hívószavak mentén többek között az alábbi témakörökben szólaltak fel előadók: a szent fogalmának értelmezései, a művészetek szerepe az újplatonikus filozófiában, a művészet, a vallás és a filozófia az újkori ember kultúrájában, magyar esztétikai gondolkodás, kontempláció és szépség. A *Kép és tárgy* blokk előadásai a sasvári kegyszoborról, a panteista tájélményről, a különféle vallási kultúrákban megjelenő mikrográfiáról mint képalkotói technikáról, valamint a Kálváriáról mint vallásgyakorlatról és mint művészeti alkotásról szóltak. A *Szöveg* szekcióban a korábban megkezdett témakörökben folytatódtak az előadások, így szó esett például Sárközy György vallásos költészetéről, a nyugati kultúra talajvesztéséről, a kreativitásvesztésről, T. S. Eliot nászmetaforájáról vagy a kortárs magyar haikuköltészetben megjelenő keresztény jelekről.

A konferenciát Dr. Sepsi Enikő záró szavait követően Dr. Tari János két filmje zárta: a *Gyógyító hangok*, Lovász Irén Szent István Bazilikában rögzített koncertfilmje, valamint az Erdélyi Zsuzsanna néprajzkutatóról készült portréfilm *Majd az idő kipörgeti* címmel.

A konferencia célja – túl a *szent*, a *szakrális* és a *transzcendens* fogalmak újragondolásán – az volt, hogy teret adjon új kutatási eredményeket bemutató előadásoknak, amelyek egyfelől a különböző művészeti ágakhoz (irodalom, zene, képzőművészet, film, színház, népművészet), másfelől a különböző vallások és kultúrák tanulmányozásához kapcsolódó metanyelven íródnak. Az interdiszciplináris konferencia előadói a szakralitás mindennapi megjelenéseivel és művészetekbe ágyazódásával, illetve a szent, a szakrális és a szekuláris, a rítus és a performansz, a liturgia és a színház viszonyával, a vallás művészeti megjelenésével, a szakrális kommunikáció különféle művészeti ágakban való megnyilatkozásával, az ikonográfia, a képaktus, a beszédaktus és a szakralitás kapcsolatával foglalkoztak. A szervezők nagy hangsúlyt fektettek a tehetséggondozásra is, így a konferencia keretein belül bemutatkozási lehetőséget biztosítottak a különféle tudományterületekről érkező doktorandusz-hallgatók számára is.

RECENZIÓK
